

Сергій Кулик
кандидат політичних наук,
доцент кафедри країнознавства
і міжнародних відносин
Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки

ПІДТРИМКА ГАРРІ КАСПАРОВИМ ПОДІЙ ЄВРОМАЙДАНУ В УКРАЇНІ

Досліджено підтримку Г.Каспаровим подій в Україні 2004–2015 рр. Простежено візити Г.Каспарова в Україну, проаналізовано їх програму. На основі виступів, книг охарактеризовано висловлювання і позицію відомого шахіста щодо агресії РФ в Україні, проблем європейської безпеки.

Ключові слова: *опозиція, Майдан, В.Путін, АТО, Крим, книга «Торгівля страхом», санкції.*

Serhij Kulyk

SUPPORT GARRY KASPAROV EUROMAIDAN EVENTS IN UKRAINE

Investigated supporting G. Kasparov events in Ukraine 2004–2015 biennium. G. Kasparov traced visits to Ukraine, analyzes their application. Based on appearances, books and statements described chess position known on Russian aggression in Ukraine and European security.

Key words: *opposition, Maidan, V. Putin, ATO, Crimea, book "Fear trade", sanctions.*

Вступ. Багаторазовий чемпіон світу з шахів Гаррі Каспаров все життя бореться проти системи – проти радянської номенклатури, проти Міжнародної федерації шахів. Нині він один із найбільш послідовних противників путінського режиму. Кремлівська влада витіснила Г.Каспаров з російської політики. Актуальність дослідження зумовлена тим, що Україна, Київ через політичну і географічну близькість з Російською Федерацією стали надійним прихистком російських опозиціонерів, місцем для проведення ними різноманітних акцій.

Цілісного дослідження саме політичної діяльності Г. Каспарова поки що немає. Її окремі аспекти висвітлені у численних документах, заснованих ним громадсько-політичних структур, персональному сайті, численних публікаціях у вітчизняній та зарубіжній пресі. Багато інформативного матеріалу знаходимо у книгах на політичну тематику Г. Каспарова.

Мета дослідження – з'ясувати підтримку Г. Каспаровим подій в Україні 2004–2015 рр., змін у нашій країні. Завдання: простежити візити Г. Каспарова в

Україну, проаналізувати їх програму, охарактеризувати його висловлювання і позицію щодо агресії РФ в Україні, проблем європейської безпеки.

Результати дослідження. 10 березня 2005 р., відразу після перемоги на шаховому турнірі в Лінаресі, Г. Каспаров оголосив про завершення спортивної кар'єри. Відтоді він є одним із найнепримиренних російських опозиціонерів, членом непарламентської опозиції, не пропустив жодної демонстрації захисників демократії і противників В. Путіна у Москві чи Петербурзі, брав участь в різних об'єднаннях, направлених проти чинного президента. У лютому 2013 р. він остаточно залишив РФ, побоюючись переслідувань у справі про організацію «масових безпорядків» 6 травня 2012 р. на Болотній площі в Москві. Із 2011 р. Г. Каспаров очолює Міжнародну Раду «Фонду захисту прав людини» (США).

Початок суспільно-політичної діяльності Г. Каспарова проходив під знаком Майдану в Україні. Усі ці роки він уважно стежив за розвитком подій в нашій країні, які розглядав з урахуванням фактору Росії і західного фактору.

Таблиця 1.

Підтримка Г. Каспаровим подій в Україні 2004–2015 рр.

Події і персоналії	Трактування	Наслідки для Росії
<i>Помаранчева революція, 2004 р.</i>		
Майдан	Майдан – це революційний процес, «важлива тактична перемога», яка дозволила зберегти гарантію демократичної передачі влади	Україна як приклад для РФ
<i>Революція Гідності, 2013 р.</i>		
Режим В.Януковича	В.Янукович – це маріонетка В.Путіна, це різні види криміналітету	«Нафтогазова економіка». В. Путін – це не лише російська проблема. Рівень довіри до Росії навіть без Путіна буде вкрай низьким
Режим В.Путіна	Проводить історичні паралелі з діями А.Гітлера на міжнародній арені. РФ – фашистська держава, яку очолює диктатор. Ідеологія Путіна – це згусток ненависті.	
Олімпіада 2014 р, Сочі	Олімпіада стала каталізатором агресії. Спортсмени можуть зробити антирекламу В.Путіну	Це – возвеличення особисто Путіна, «путінське шоу»
Майдан, Революція Гідності	Українці вийшли захищати свою свободу Трагедія Майдану – це московські заготовки. Все, що відбувається в Україні є наслідком	Російська опозиція втратила свій шанс взимку 2011–2012 рр., коли треба

	встановлення «поліцейської держави» у РФ. Героїзм Майдану і несподівані революційні перетворення врятували Україну від більш драматичного сценарію	було створити аналог «майдану». Реакція російської влади на можливий Майдан буде дуже жорстокою, бо В.Путін ніколи не боявся крові
<i>Агресія в Криму, АТО</i>		
Події в Криму	Ще у 2008 р. передбачав наступ РФ на Україну. План анексії Криму готувався заздалегідь і мав бути втілений у 2015 р., після президентських виборів в Україні. Крим – територія України	Питання приналежності Криму пов'язане з глобальним ставленням до постпутінської Росії, її місцем у світі
АТО, Мінські угоди	Це гібридна війна, її ціль – довести, що світовий порядок сьогодні приречений. Мінські домовленості В. Путін використовує як димову завісу, це проміжна зупинка	В.Путін шукав національну ідею в Росії, а знайшов в Україні. Це виклик усій сучасній системі міжнародної безпеки
<i>Запровадження міжнародних санкцій</i>		
Міжнародні санкції	Виступає за більш жорсткі персональні і секторальні санкції проти РФ. Критикує нерішучість країн Заходу, Б. Обаму щодо дій В.Путіна	Путінське лобі досить сильне у країнах Заходу
Постачання озброєнь Україні	«Соромно, що держави, які у 1994 р. змушували Україну відмовитись від ядерної зброї, зараз ніяк не можуть наважитись продати їй звичайне протитанкове»	
<i>Російська опозиція</i>		
Російська опозиція	Після смерті Б.Немцова у Росії більше не існує опозиції, є лише певні елементи. Виступає проти «словесної еквілібристики» опозиції щодо Криму. Єдина реальна перспектива для опозиції – революційний сценарій змін у РФ	Влада В.Путіна робить собі «штучну опозицію» – шляхом участі її у виборах, акціях протесту

Джерело: складено автором на основі [1, 3, 5-8].

За цей час Г. Каспаров тричі був з візитом в Україні. І щоразу кількість днів перебування збільшувалась, їх програма стала більш насичена, зростає увага засобів масової інформації.

Таблиця 2.

Візити Г. Каспарова в Україну (м. Київ)

Дата візиту	Програма перебування
18 березня 2010 р.	Зустріч з українськими експертами і журналістами у форматі дискусії на тему «Україна – Росія: авторитаризм проти демократії. Хто кого?»

5-6 грудня 2014 р.	Закрита сесія екстра-класу для бізнесменів «Стратегія бізнесу як стратегія в шахах» Урочисте відкриття шахового турніру. Сеанс одночасної гри в шахи на підтримку ветеранів і поранених солдат Збройних сил України. Прес-конференція для ЗМІ. Презентація Г.Каспаровим книги В.Капустіна «За сценою Майдана»
26-28 березня 2015 р.	Публічна лекція на тему «Російська агресія у контексті світової політики» в КНУ імені Т.Шевченка Презентація книги «Торгівля страхом». Спілкування з бізнесменами і громадськістю

Джерело: складено автором на основі [1, 3, 5].

У 2010 р. Г. Каспаров на запрошення Інституту світової політики перебував з одноденним візитом у Києві (прольотом з Тбілісі у Москву). Він провів лекцію, у якій висловив думку, що В.Путіна скоро відсторонять від влади, і не передбачав «різких поворотів в українському суспільстві, і загрози переходу до авторитаризму» [1].

Під час подій Помаранчевої революції, Г. Каспаров привітав учасників аматорського кубку Євромайдану з шахів «Європейський дебют». У відеозверненні (25 грудня 2013 р.), опублікованому на «YouTube», підтримав Євромайдан: «Я вірю у залізний характер Майдану, у вашу нескорену волю до перемоги» [2]. Він пообіцяв приїхати до Києва після Нового року та провести сеанс одночасної гри з фіналістами змагань.

Під час свого наступного візиту у грудні 2014 р. Г.Каспаров перерахував на потреби української армії в зоні АТО 80% прибутку від проведення лекції для перших осіб бізнесу. За власним зізнанням Г. Каспарова, прес-конференція у Києві стала першою за останні роки російською мовою. Вона розпочалась майже одночасно із зверненням В.Путіна до Федеральних зборів РФ, а небажаними на прес-конференції були представники російських ЗМІ.

З нагоди 23-ї річниці Збройних Сил України та за підтримки Федерації шахів України він провів сеанс одночасної гри в шахи на підтримку ветеранів і поранених солдат української армії. Проти нього грали військові і волонтери, серед них А. Вітко («Луганськ-1»), І. Мосійчук (екс-«Азов»), А. Ватовкін («Свята Марія»), міністр молоді і спорту І. Жданов. Під час неформальної зустрічі І. Жданов і Г. Каспаров обговорили політичну ситуацію в країні та

Європі, можливості врегулювання подій на сході України [3]. На пам'ять він підписав прапор України та два комплекти шахів – ці два лоти були продані через аукціон «Свій за свого» на користь волонтерської організації «Народний Тил». На отримані кошти було закуплено медпрепарати.

5 грудня в ефірі однієї з популярних вітчизняних телепрограм – «Шустер Live», Г.Каспарову вручили пам'ятну монету. На її аверсі зображено Г.Каспарова за грою в шахи, на реверсі: повалена фігура слона – символ падіння режиму В.Януковича; чорний король, що падає, – символ режиму В.Путіна; білий король, що впевнено стоїть, відображає весь західний світ, серед них і Г.Каспарова, який ставить мат режиму В.Путіна [4].

З нагоди десятиріччя Помаранчевої революції, Г.Каспаров був спеціальним гостем на презентації книги свого друга, президента Федерації шахів України – В.Капустіна «За сценою Майдана» [5]. Помаранчеву революцію її автор розглядає як складову частину світового політичного процесу. На цій зустрічі Г.Каспаров говорив про вплив Майдану на Росію у 2004 р., «український фактор» у російській політиці. Він критикував повільну реакцію західних країн та США на дії В.Путіна в Криму і заявив, що не можна розглядати Україну як «буферну державу з 45-ти мільйонним населенням і людьми «другого» сорту».

Г.Каспаров, який здебільшого живе у США, активно підтримував нашу країну на міжнародній арені. Разом із М.Саакашвілі він виступив на слуханнях у комітеті з іноземних справ Сенату США щодо «Російської агресії у Східній Європі» (березень 2015 р.) і зробив жорсткі заяви на адресу влади РФ: продовжити ізоляцію президента В.Путіна і допомогти Україні постачанням озброєння [6]. Вважає, що домовитись про щось з керівною елітою у РФ марно.

Під час третього візиту Г.Каспарова в Україну відбулася світова прем'єра його книги «Торгівля страхом», що вийшла у київському видавництві за підтримки міжнародного фонду українців за кордоном «Діаспора» [7]. Це перша політична книга Г.Каспарова, що включає підбірку обраних статей 2001–2015 рр. Значне місце у ній приділено подіям в Україні останніх років.

Г.Каспаров підтримує «процес очищення» в Україні: заборони і суду над Комуністичною партією, КДБ, визнання їх злочинними організаціями, ідею люстрації. Він позитивно сприймає появу в українській владі таких яскравих людей, як М.Саакашвілі і його прихильників, адже «професіонали у владі потрібні, коли треба робити кардинальні кроки» [8].

Висновки. До висловлювань і громадянської позиції абсолютного авторитета у світі шахів, правозахисника і опозиціонера Г.Каспарова прислухаються і на них реагують. Його візити в Україну демократизують зміни в нашій країні, численні зустрічі, виступи надають міжнародного резонансу подіям в Україні, загострюють увагу на відповідальності вітчизняної опозиції, керівництва країн Заходу, США за процеси в нашій державі. Досить часто він доповнює ці візити своєю спеціалізацією – грає у сеанси одночасної гри у шахи. Г.Каспаров сподівається бути корисним у тих суспільно-політичних процесах, які, на його думку, очікують Росію, що визначає подальші перспективи досліджень.

Список використаних джерел

1. Анна Сергеева. Каспаров в Киеве пообещал, что Путина скоро свергнут [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pikabu.ru/view/kasparov_v_kieve_poobeshchal_cho_putina_skoro_svergnut_29652.
2. Каспаров приїде до Києва зіграти з фіналістами «Європейського дебюту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://newv.v.net/politics/ukraine/227683.html>.
3. Каспаров поддержал украинскую армию игрой в шахматы. – 06.12.2014 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://lb.ua/news/2014/12/06/288471_kasparov_podderzhal_ukrainskuyu.html.
4. В Киеве выпустили памятную монету, посвященную российскому оппозиционеру Гарри Каспарову. – 09.12.2014 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.44.ua/article/685280>.
5. Презентация книги Виктора Капустина «За сценой Майдана» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nashkiiev.ua/afisha/lekcii/prezentaciya-knigi-viktora-kapustina-za-scenou-maydana.html>.
6. Каспаров выступил перед сенаторами США с призывом «вырезать Путина, как раковую опухоль» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mk.ru/politics/2015/03/05/kasparov-vystupil-pered-senatorami-ssha-s->

prizyvom-vyrezat-putina-kak-rakovuyu-opukhol.html.

7. Гарри Каспаров. Торговля страхом. – К.: Саммит Книга, 2015. – 232 с.

8. Михайло Глуховский. Гарри Каспаров об убийстве Немцова, крахе Путина и распаде России. – 30.03.2015 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://glavcom.ua/articles/27890.html>.